

ใบความรู้ที่ ๙ เรื่อง ประโยคนั้นสำคัญไฉน

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง กระเช้าสีดา

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๙ เรื่อง ประโยคนั้นสำคัญไฉน

รายวิชา พื้นฐานภาษาไทย รหัส ทอ๕๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

ความหมายของประโยค

ประโยค คือ คำหรือกลุ่มคำที่เรียงต่อกันและมีความหมายสมบูรณ์ สามารถสื่อความได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร หรือมีสภาพอย่างไร มีความกระจ่างชัดเจนในการสื่อสาร ประโยคหนึ่ง ๆ ประโยคประกอบด้วย ๒ ส่วน ดังนี้

๑. **ภาคประธาน** คือ ส่วนที่เป็นผู้กระทำหรือผู้ที่แสดงอาการ เป็นคำนาม คำสรรพนาม แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ บทประธาน และบทขยายประธาน เช่น แมว – แมวดำ บ้าน – บ้านหลังใหญ่

๒. **ภาคแสดง** คือ ส่วนที่แสดงอาการของภาคประธานให้ได้รับความครบถ้วนว่าแสดงอาการอย่างไร แบ่งเป็น ๔ ส่วน คือ บทกริยา บทขยายกริยา บทกรรม และบทขยายกรรม เช่น วิ่ง – วิ่งเร็ว กิน – กินจุ เหลือเกิน ต้นไม้ – ต้นไม้ต้นนั้น ปลา – ปลาตัวเล็ก

ตัวอย่างประโยคทั่ว ๆ ไป

ประโยค	ภาคประธาน		ภาคแสดง			
	ประธาน	บทขยาย	กริยา	บทขยาย	กรรม	บทขยาย
๑. เด็กอ้วนกินเก่ง	เด็ก	อ้วน	กิน	เก่ง	-	-
๒. ชาวสวนกำลังเก็บผลไม้	ชาวสวน	-	เก็บ	กำลัง	ผลไม้	-
๓. คนขยันจะสอบได้คะแนนดี	คน	ขยัน	สอบได้	จะ	คะแนน	ดี

ประโยคพื้นฐานในภาษาไทย

๑. **ประโยค ๒ ส่วน** คือ ประโยคที่มีส่วนประกอบ ดังนี้

ประโยค ๒ ส่วน = ประธาน + กริยา

หรือ = ประธาน + ขยายประธาน + กริยา + ขยายกริยา

(หรือมีส่วนขยายอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้)

ตัวอย่างเช่น

๑. น้องร้องไห้

๒. พี่ชายตั้งใจเรียน

๓. นกตัวนั้นบินอย่างรวดเร็ว

๔. รถยนต์คันสีแดงจอดบนถนนฝั่งโน้น

ประโยคสามัญหรือประโยคพื้นฐาน ประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๒ ส่วน คือ ประธานและภาคแสดง

บางประโยค ประธานอาจเป็นคำนามหรือคำสรรพนาม และภาคแสดงเป็นคำกริยาที่เรียกว่า กริยากรรม (กริยาที่ไม่ต้องการกรรม) เช่น

ประธาน		ภาคแสดง
คำนาม	คำสรรพนาม	คำกริยากรรม
นักเรียน	-	ดีใจ
-	ฉัน	วิ่งเล่น

๑. ประโยค ๓ ส่วน คือ ประโยคที่มีส่วนประกอบ ดังนี้

ประโยค ๓ ส่วน = ประธาน + กริยา + กรรม

หรือ = ประธาน + ขยายประธาน + กริยา + กรรม + ขยายกรรม + ขยายกริยา

(หรือมีส่วนขยายอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้)

- ตัวอย่างเช่น
๑. นักดนตรีเล่นดนตรีได้ไพเราะ
  ๒. คุณตาของผมนิยมรถเก่า ๆ
  ๓. สุนัขใหญ่กัดแมวตัวนั้นจนตาย

ประโยค	ภาคประธาน		ภาคแสดง			
	ประธาน	ขยายประธาน	กริยา	กรรม	ขยายกรรม	ขยายกริยา
๑. นักดนตรีเล่นดนตรีได้ไพเราะ	นักดนตรี	-	เล่น	-	ดนตรี	ได้ไพเราะ
๒. คุณตาของผมนิยมรถเก่า ๆ	คุณตา	ของผม	นิยม	รถ	เก่า ๆ	-
๓. สุนัขใหญ่กัดแมวตัวนั้นจนตาย	สุนัข	ใหญ่	กัด	แมว	ตัวนั้น	จนตาย

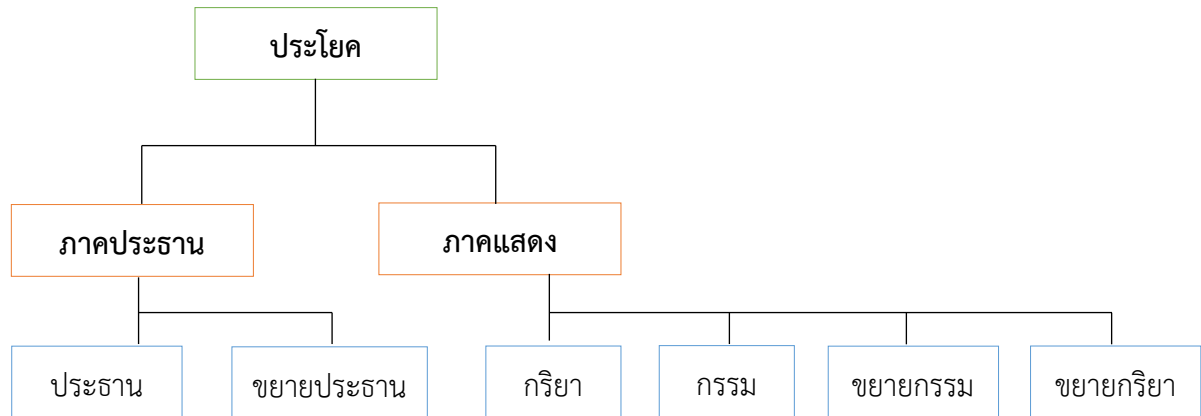
หมายเหตุ การวางส่วนขยายกริยาไว้ด้านหลังของตาราง เพราะต้องการอธิบายให้ตรงกับตำแหน่งของส่วนประกอบของประโยค

บางประโยค ภาคแสดงอาจมีคำนามหรือคำสรรพนามอยู่หลังคำกริยาที่เรียกว่า กริยากรรม (กริยาที่ต้องการกรรม) เช่น

ประธาน		ภาคแสดง		
คำนาม	คำสรรพนาม	คำกริยากรรม	คำนาม	คำสรรพนาม
ตำรวจ	-	จับ	ผู้ร้าย	-
-	เขา	เตือน	-	ฉัน

สรุปได้ว่า ชนิดและหน้าที่ของคำ จะช่วยให้แต่งประโยคให้มีใจความครบสมบูรณ์ และมีความกระชับ ชัดเจนในการสื่อสาร ประโยคหนึ่ง ๆ ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ ภาคประธานและภาคแสดง

แผนผังสรุปเรื่อง ส่วนประกอบของประโยค

ประโยคอาจกล่าวได้ว่า เป็นถ้อยคำที่มีความเกี่ยวข้องกันถูกต้องตามระเบียบของภาษาและมีเนื้อความที่สมบูรณ์ ประกอบด้วยประธานและกริยา อาจมีกรรมหรือไม่มีกรรมก็ได้ ซึ่งส่วนประกอบของประโยคนั้นจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ เพราะจะทำให้ใจความสมบูรณ์ไม่เพียงพอ

เรียบเรียงจาก หนังสือบรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม ๓ เรื่อง ประโยค หน้า ๙๑
หนังสืออุเทศภาษาไทย เรื่อง ประโยค หน้า ๑๐๒
หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เรื่อง ประโยค หน้า ๕๑